

Od střízlíka přes člověka k vorvaňovi

ISBN 978-80-246-3968-0

Josef Chytil¹

¹ Ornitologická stanice Muzea Komenského v Přerově, Bezručova 10, 750 11 Přerov; chytil@prerovmuzeum.cz

Klíma Milan 2018: Od střízlíka přes člověka k vorvaňovi. Univerzita Karlova, Karolinum. 422 stran.

Podtitul této nevšední knížky zní: Mozaika vzpomínek biologa, anatoma, vysokoškolského učitele. Hned zpočátku nutno říci, že jak titul, tak i podtitul knížky jsou naplněny vrchovatě. Je dobře, že se prof. Klíma vrátil, a je aktivní i na publikačním poli. A to jak na úrovni překladatelské, tak i autorské.

Recenzovanou knihu lze rozdělit logicky na dvě části, přestože obsahuje 13 nerozdělených kapitol. Život autora, prof. dr. Milana Klímy, Dr.Sc., je rozdělen na dva nesrovnatelné úseky – do roku 1968 v Československu, poté v emigraci v tehdejší Spolkové republice Německo. A jak byl rozdělen jeho život, tak se i jeho kniha skládá ze dvou částí – té pojednávající o jeho práci a zkušenostech ze života v prostředí brněnského ústavu akademie věd (pražské počátky lze pominout, šlo jen o epizodu), a té „německé“. Dlužno říci, že se z mého pohledu jedná o dost nesouměřitelné části, především z hlediska jejich celkového vyznění.

První část (mimo úvodní pasáže popisující dětství a jeho výrazný vliv na pozdější celoživotní směřování autora) líčí jeho vstup, první pracovní zkušenosti a především osobní pohledy na jednotlivé pracovníky brněnského ústavu. Původně tedy Laboratoře pro výzkum obratlovců, posléze Ústavu pro výzkum obratlovců, nyní Ústavu biologie obratlovců AV ČR, v.v.i. Tato část, která popisuje významný úsek historie ornitologie v Československu, je pro mne nosnou částí knihy. Možná proto, že jsem zažil osobně všechny zde zmiňované osobnosti od oddělení morfologického (Štěrba, Král, Hrabě), ichtyologického (Libosvářský, Peňáz, Lusk) po oddělení teriologické (Pelikán, Zejda, Holišová, Obrtel), včetně doc. Grulichy. Osobnostní cha-

rakteristiky pracovníků ornitologického oddělení (Hudec, Balát, Havlín, Folk) jsou velmi trefné, navíc prošípkovány (stejně jako řada dalších kapitol v knize) velmi osobními vzpomínkami ať již na práce v terénu nebo laboratoři, tak i společenskými. Nelze nezmínit autorovu životní snahu stát se ornitologem, proto je jeho líčení poměrů na ornitologickém oddělení hodně podrobné. Pod prakticky všechny jeho charakteristiky jednotlivých pracovníků a hlavně vztahu k vedení bych se na základě svých osobních zkušeností mohl podepsat. Podle mého názoru velmi přesně vykresluje tehdejší situaci na pracovišti, včetně následného období normalizace, které se bohužel vůbec nevyhnulo ani této instituci. Tu ale už profesor Klíma sledoval zpozzdáli, ze svého německého pracoviště. Klíma si nesmírně cenil především Karla Hudce jak z hlediska jeho vědecké erudice, tak možná ještě více z pohledu jeho organizačních schopností dávat dohromady širokou ornitologickou obec profesionálů i amatérů. A v tomto ornitologickém intermezzu, jak nazval jednu z kapitol, má (oprávněně) velmi za zlé ředitele ústavu akademikovi Kratochvílovi, jakým způsobem „zatočil“ s Karlem Hudcem a jeho postavením na ústavu.

Druhá část knihy se týká popisu autorovy práce v Německu, jeho postupného budování kariéry a stoupaní na pomyslném žebříčku až na pozici ředitele anatomického ústavu lékařské fakulty Univerzity J. W. Goetha ve Frankfurtu nad Mohanem. Nutno říci, že se jednalo o cestu nelehkou, zvláště pro emigranta, a M. Klímovi slouží ke cti, jakého postavení a uznání si vydobyl. I v této části knihy je spousta zajímavých postřehů jak

kováním a již zmíněným přehledem autorů fotografií. Samozřejmostí je rejstřík, autor se rozhodl pro společný věcný i druhový.

Z celé knihy je zřejmé, jak rozsáhlý má autor přehled po jeho oblíbené skupině ptáků. Nesmírně zajímavá je, ve světle nedávno vyšlé knihy K. Hudce - Ptáci v českém životě a kultuře, např. kapitola věnovaná výskytu šplhaviců v kultuře. Zde zaujme skulptura obrovského datla na vrcholu totemu kmene Gitxsan z Britské Kolumbie, využívání rudých skalpů severoamerických datlů v bojových situacích Čerokjů a Hupů, z dřívějších dob potom např. zmínka o početi Pana (napůl člověk a napůl Bůh přírody) v Aristofanově hře „Ptáci“ z vejce datla.

Šplhavci z jiného soudku: nejstarší známý africký druh šplhavce byl pojmenován na počest známého bojovníka proti apartheidu a pozdějšího prezidenta Jihoafrické republiky *Australopicus nelsonmandelai*. A něco zajímavého ze systematiky – tento druh je daleko více blízce příbuzný současným evropským druhům šplhaviců než těm africkým. Na jiném místě (v kapitole věnované adaptacím) autor zmiňuje Charlese Darwina a jeho fascinaci mnoha přízpusobenímí (nohy, ocas, zobák, jazyk) umožňujícími úzkou specializaci šplhaviců. Podobně i geniální Leonardo da Vinci byl fascinován jazykem šplhaviců, přesněji jeho skvělou adaptací na získávání potravy díky zpětným háčkům na jeho špičce sloužící stejně jako harpuna.

Knihla vyšla v edici Royal Society for Protection of Birds „Giving nature a home“. Myšlím, že je velmi zajímavým příspěvkem k této misi.